

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 Nykytila ja sen arviointi:

Nykyiset palvelusisällöt ja järjestämistavat on käytä arvioinnissa läpi kattavasti tuore asiakaspalvelumalli mukaan lukien. Huomioitava on, että tosiasiallisesti työvoima- ja yrityspalveluissa on ollut esimerkiksi palvelujen kestoissa, määrissä ja sisällöissä sekä soveltamistavoissa jonkin verran eroja myös alueellisesti, asiakasryhmittäin ja eri muutosajankohtina, joten lainmukaisuuden seurantaan tarvitaan jatkossakin ja tämä olisi luonteva tehtävä valtiolle.

Kuntien nykyiset tehtävät ja vastuualueet on käyty kokonaisuutena läpi. Melko vähän on huomioitu sitä, että kunnat tekevät paljon yhteistyötä laajoissakin verkostoissa myös työnantajien kanssa ja että ne ovat jo tuoneet peruspalvelujen tarjoamia ratkaisuja työllisyysneuvontaan. Tärkeä havainto on nostettu esille, että URA-tietojen perusteella Ohjaamojen asiakas päättyy työllistymistä edistäviin palveluihin viikkoja aiemmin työnhakijakson alusta kuin muut työvoimapalveluissa olevat nuoret. Kanta-Hämeessä kuntien johtaman TYP:n aktivointiaste on ollut myös korkea. Hämeessä työvoimakoulutus on ollut muuta maata vähäisempää. Kotouttamispalvelujen muutokset ja yhdyspinnat on tunnistettu. Arvio seurantamenetelmien kehittämistarpeista on tunnistettu ja nykyisillä URA-, ARVI- tai OPAL-järjestelmillä ei tosiasiallisesti saada muodostettua vaikuttavuustietoa eikä palveluprosesseista tai niiden vaiheista ei saada tietoa. KEHA-keskuksen tulisi kiinnittää tähän jatkossa merkittävää huomiota ja kehittämistyötä yhteistyössä kuntien kanssa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 Tavoitteet:

Kun huomioidaan lähiaikoinakin tapahtuneet työllisyysasteen positiiviset muutokset ja uudistuksen laajuus, pitäisi työvoiman tarjonnan sekä elinvoimatyön vaikutuksena olla moninkertaisesti suurempi työllisyysvaikutus kuin tavoitteissa nyt on tunnistettu.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 Keskeiset ehdotukset:

4.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämistä vastuun uudistaminen. Uusi laki tulisi voimaan kesken vuotta 1.12.2024, jota parempi ajankohta hallinnollisesti ja sivukustannuksien sekä valmistelun osalta olisi vuoden 2025 alusta. Kunnille ja niiden yhteistyöllä muodostettaville työvoimaviranomaisille tulisi työllisyyspalvelujen päävastuu, jota on pidettävä tarkoituksenmukaisena uudistuksena, koska tällöin päästään lähemmäksi työnhakijoita, työnantajia ja paikallisten verkostojen mahdollisuuksia lähipalvelujen tuottamisessa.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämistä vastuu. Järjestämistä vastuun edellytyksiä olisivat 20 000 henkilön työvoimapohja, maantieteellisesti yhtenäinen alue ja työssäkäynnin sekä työmarkkinoiden osalta toimiva kokonaisuus. Sekä käytännössä riittävä suorituskyky palvelujen järjestämisessä. Tarpeen mukaan perustettaisiin kuntien työllisyysalueet 10/2023 mennessä lakisäätöisenä yhteistoimintana (KL § 8). Valtioneuvosto päättäisi työllisyysalueista, niiden poikkeuksista (17 000 tvp.) sekä kuntien ja niiden yhtymien tilanteista tarvittaessa kriteerien mukaan, jos toimintakyky olisi vaarantunut, tehden yhteistyötä TEM:n ja VM:n kanssa. Valtiolla olisi myös seuranta ja ohjaus tehtävä järjestämiskyvyn kokonaisuuden osalta.

Järjestämistä vastuu olisi käytännössä työllisyysalueilla ja rahoitusvastuu jokaisella kunnalla, mikä toisaalta toisi kunnat yhteen ohjaamaan ja suunnittelemaan palveluja. Työvoimaviranomainen juridisesti olisi vastuussa oleva kunta tai yhtymä. Järjestämistä vastuu edellyttää jatkossakin riittävää osaamista sekä erikoisosaamista, resursseja ja yhteistyötä laajassa palvelukokonaisuudessa. Tältä osin kuntien yhteistyö

olisi perusteltua; perusoikeudet, suorituskyky ja laatu ohjaisivat tarvittavaan yhteistyöhön ja malliin pääytymistä. Itsehallinnon ja uuden mallin kokonaisvastuun kriteereissä on epäsuhtaa, jolloin palvelu- ja elinvoimatavoitteet sekä tarve onnistua yhteistyössä olisivat keskeiset muutoksen ajurit. Työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisen tehtävän tulee olla osa kuntaorganisaatiota ja kuntien kehittämisjärjestelmää. Ydinasia on uusien tehtävien muodostama synergia peruskunnissa jo olevien tehtävien kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriön valvontarooli on poikkeuksellinen mutta mahdollisesti tarpeellinen perälautasääntely ainakin uudistuksen alkuvaiheessa, mitä voitaisiin myöhemmin vähentää tai muuttaa.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus. Kyseessä olisi yleiskatteellisen valtionosuuden avulla tehtävä palvelukokonaisuus, mikä tuo joustavuutta resurssien allokointiin. Rahoituskriteeri laajasta työttömyydestä on esityksessä 30 % mutta laajentaminen esimerkiksi 35-50 %:iin vähentäisi suhdanneherkkyyttä ja toisi ennakoitavuutta ja voisi vähentää näin suorituskyvyn haasteita. Kuntien siirtymävuoden talousarvio 2024 valtionosuuspohjan määrittelyssä olisi perusteltu, jolloin ei käytäisi vanhentuneita tilannetietoja ja HVA:n vaikutukset olisivat jo osin tiedossa. Kolmen vuoden siirtymäaika rahoituksessa olisi tarpeen aloittaa vasta v. 2025, jolloin muutos olisi paremmin hallittavissa resurssien näkökulmasta.

4.1.4 Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta. Etuuksien rahoituksen kompensatio tehtäisiin poikkileikkaustilanteesta ilman muutoksia huomioivaa mekanismia jatkossa, joten kompensation kytkemistä esimerkiksi väestömäärän muutoksiin edes takautuvasti tulisi harkita, koska ajankohtaisen tilanteen huomioiminen on muutoin tehty hyvin uudistuksessa. Kunta, joka pystyisi edistämään työttömien työllistymistä ja siten vähentämään työttömyysetuusmenojaan, hyötyisi tosin jonkin verran poikkileikkausmallista taloudellisesti. Osatyökykyisten työmahdollisuudet voivat vähentyä, koska kunnilla ei olisi palkkatukityömahdollisuuksia. Kaikki eivät työllistyisi avoimille työmarkkinoille, jolloin muut palvelut voivat kuormittaa lisää.

Työmarkkinatuen rahoituksen lisäksi kunnalle tulisi vastuuta peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan rahoituksesta. Rahoitusvastuu alkaisi aiemmin ja vahvemmin porrastaen (10%, 20%, 30%, 40% ja 50%) eikä jatkossa lapsikorotuksesta olisi rahoitusvastuuta mutta vastuu koskisi laajaa työttömyyttä eli palveluissa olevia. Työnhakijan siirtyessä työmarkkinatuelta ansiopäivärahalle tai työttömyyspäivärahalle, alkaisi rahoitusvastuun kertymäpäivien laskenta alusta. Maahanmuuttajien tuen rahoituksessa olisi poikkeus, jossa rahoitusvastuuta ei ole 1 v. aikana kotikuntamerkinästä ajalta sekä kansainvälistä suojelua saavien osalta kolme ensimmäistä vuotta koskien työmarkkinatuesta. Porrastusta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, koska kunnilla on järjestämisvastuu ja mahdollisuus vaikuttaa työllisyyteen jatkossa.

4.1.5 Työvoimapalveluiden ohjaus ja valvonta. TEM vastaisi työvoimapalvelujen yleisestä ohjauksesta, suunnittelusta ja kehittämisestä sekä seurannasta ja arvioinnista, mitä tulisi tehdä läheisessä yhteistyössä kuntien kanssa neuvottelukunnan lisäksi. Kuntia eli järjestäjiä tulisi kuulla aidosti. Säännöllisesti alueelliset yhteistyö- ja seurantakeskustelut olisivat tärkeitä. Neuvottelumenettelyyn kunta joutuu, jos kyky järjestämiseen työvoimaviranomaisella olisi laskenut kaksi vuotta peräkkäin. AVI seuraisi lainmukaisuutta. Valtion ja kuntien toteuttama neuvottelu- ja ohjausprosessi tulisi tehdä mahdollisimman kehittäväksi ja jatkuvaksi toiminnaksi. Ohjausmenettely on vahva ja uusi mutta uudistuksen alussa se voi tarjota myös tukea ja ennakoitavuutta.

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely. Työvoimaviranomaisen tulisi järjestää työnhakijoille alkuhaastattelu, työnhakukeskustelu ja täydentävä työnhakukeskustelu, tieto- ja neuvontapalveluja, työnhaku-, ura- ja työhönvalmennusta sekä työvoimakoulutusta ja muutosturvakoulutusta. Lisäksi järjestetään myös asiantuntija-arvioinnit, työ- ja koulutuskokeilut, työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu sekä työnantajalle ja henkilöasiakkaalle myönnettävät tuet ja korvaukset. Valmennuksen ja koulutuskokeilun enimmäiskesto poistettaisiin. Työkokeilun enimmäiskesto lyhennettäisiin nykyisestä 12 kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Kotikuntakorvaus on tunnistettu. Työvoimaviranomaisten mahdollisuus järjestää työvoimakoulutusta vastaisi nykyistä ELY-keskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen työllisyysmäärärahalla hankkimaa työvoimakoulutusta. Laissa ei edellytettäisi työvoimaviranomaisen nimenomaan hankkivan koulutusta palveluntuottajalta, vaan kunta voisi päättää koulutuksen tuottamistavan.

Työnantajalle myönnettävillä tuilla tarkoitettaisiin palkkatukea, 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea ja työolosuhteiden järjestelytukea. Henkilöasiakkaalle tukia ja korvauksia olisivat startti-raha, palveluihin hakeutumisesta aiheutuviin kustannuksiin myönnettävä matka- ja yöpymiskustannusten korvaus sekä palveluihin osallistumisesta aiheutuviin kuluihin myönnettävä kulukorvaus. Työvoimapalveluista työnantajille keskeisin olisi työnvälityspalvelu. Työvoimaviranomaisten ja työvoimakoulutuksen järjestämisluvan omaavien koulutuksenjärjestäjien tulisi yhdessä suunnitella alueella toteutettava ammatillisesta koulutuksesta annetun lain perusteella toteutettava työvoimakoulutus. Työnantajalle ja henkilöasiakkaalle myönnettävät tuet olisivat palkkatuki, työllistämistuki ja starttiraha sekä kulukorvaus. Työvoimaviranomaisen tehtävät muutosturvan toteuttamisessa vastaisivat nykyisiä työ- ja elinkeinotoimiston tehtäviä ja lisäksi uusi 55 v. täyttäneiden muutosturvapalvelu.

Kokonaisuutena palvelut ovat pääosin nykyisen sisältöisiä ja muotoisia eikä niihin sisälly kuin joitain muutoksia esimerkiksi keston osalta. Muutoksessa ei ole tehty palvelumuotoilua tai kehittämistä säädännön osalta vaan jatkossakin palveluketjut muotoutuisivat mainittuihin momentteihin perustuen. Tältä osin muutoksessa siirretään nykyisiä käytäntöjä mahdollisesti merkittävästi muuttuneeseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen, mistä voi seurata nopeastikin tarvetta päivittää palvelusäädäntöä uusien hyvien käytäntöjen mukaisesti.

4.1.7 Muutoksenhaku. Työvoimaviranomaisen työvoimapalveluiden järjestämisestä annettavan lain nojalla antamaan päätökseen saisi pääsäännön mukaan hakea oikaisua. Muutoksenhakukiellot kohdistuisivat päätöksiin ja ratkaisuihin, jotka perustuvat viranomaisen harkintaan. Sääntely vaikuttaa selkeältä.

4.1.8 Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoiminta. Laissa säädettäisiin työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoimintamallista ja nuorten matalan kynnyksen monialaisesta yhteispalvelusta. Yhteistoimintamalli olisi ns. uusi TYP-laki ja toimijoita olisivat työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos. Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi uusista palveluista, vaan velvollisuudesta yhteensovittaa nykyiset lakisääteiset palvelut työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Laissa säädettäisiin erikseen nuorten työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteispalvelusta eli ns. Ohjaamo-palvelusta, jolle työvoimaviranomaiset järjestäisivät toimintaedellytykset. Tarkoitus on, että palvelu olisi nuorille suunnattua nykyisen Ohjaamo-toiminnan kaltaista matalan kynnyksen palvelua.

Jos toimijoissa tunnistettaisiin myös kunta, saataisiin kunnan peruspalvelut kytkettyä paremmin monialaiseen palveluratkaisuun.

4.1.9 Työttömyysturvatehtävät. Työvoimaviranomainen ratkaisisi toimialueellaan työnhakijan työttömyysturvaoikeutta koskevat edellytykset ja antaisi asiakkaanaan olevaa työnhakijaa koskevan työttömyysetuuden maksajaa eli Kansaneläkelaitosta tai työttömyyskassaa sitovan työvoimapolitiittisen lausunnon niistä työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä, joihin ei liity työvoimapolitiittista harkintaa. Lausunnot vastaisivat niitä lausuntoja, joita kukin työ- ja elinkeinotoimisto ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleva kunta nykyisin antaa asiakkaanaan olevista työnhakijoista. Lausuntoihin liittyy merkittävää työvoimapolitiittista harkintaa muun muassa liittyen työnhakijan moitittavan menettelyn arviointiin ja korvauksettoman määräajan asettamiseen.

Harkintaa vaativia työttömyysturvatehtäviä nykyisin hoitava Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston Työttömyysturva- vastuualue siirrettäisiin KEHA-keskukseen. KEHA-keskus antaisi työvoimapolitiittiset lausunnot työnhakijan työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä työvoimapolitiittista harkintaa vaativissa tilanteissa. Tämän tehtävän eriyttäminen toiselle toimijalle voi tuoda sivukustannuksia palveluprosessin hoitamiseksi ja sitä tulisi vielä harkita.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualusta. Esitys sisältäisi voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti säännökset asiakastietojen käyttötarkoituksista, käsiteltävistä tiedoista sekä valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Esitys sisältäisi säännökset työvoimapolitiittisten valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista, jotka koostuisivat valtakunnallisesta tietovarannosta, asiakastietojärjestelmäkokonaisuudesta ja palvelualustasta. Valtio tarjoaisi asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden työvoimaviranomaisten käyttöön, mutta työvoimaviranomaiset voisivat päättää, käyttävätkö ne valtion tarjoamaa järjestelmäkokonaisuutta vai muuta itse hankkimaansa asiakastietojärjestelmää.

Rekisterinpitäjä- ja vastuumeکانismit tulisi selkiyttää vähintään tulkintatasolla. Monialaisen palvelun ja sote-asiakastietojen käsittelyn rajoitukset tulisi myös selkiyttää vähintään tulkintatasolla. Palvelujen yhteensovittamiseksi ja oikea-aikaiseksi järjestämiseksi tarvitaan riittävä mutta rajattu määrä asiakastietoa. Valtion tietojärjestelmän tulisi olla yhteiskäyttöinen, käyttöoikeuksien osalta joustava ja skaalautuva eri palveluihin ja asiakkuuksiin.

4.1.11 Muutokset ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen tehtäviin. KEHA-keskuksen tehtäviin kuuluisi jatkossa myös kansainvälisen rekrytoinnin edistäminen. Uutena tehtävänä KEHA-keskukselle siirtyisivät palkkaturva-asiat, joita se hoitaisi keskitetysti koko Suomen alueella. Muutos on perusteltu.

4.1.12 Yritysten kehittämispalvelut. Yritysten kehittämispalvelujen järjestäminen ei siirtyisi kuntien tehtäviksi, vaan ne säilyisivät jatkossakin valtakunnallisesti toimeenpantavina ELY-keskusten palveluina. Yhdyspinta paikallistasolle tulisi varmistaa vähintään tulkinta- ja ohjaustasoilla.

4.1.13 Työntekijän oleskelulupa. Nykyisenkaltaisesta kaksivaiheista lupaprosessista, jossa työ- ja elinkeinotoimisto tekee oleskelulupaan liittyvän osapäätöksen, luovuttaisiin. Maahanmuuttovirasto hoitaisi prosessin. Muutos on perusteltu.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 Pääasialliset vaikutukset:

Uudistuksen välittömät vaikutukset kohdistuisivat työnhakijoihin, työvoima- ja yrityspalveluja käyttäviin työnantajiin ja yrityksiin, nykyisin työvoima- ja yrityspalveluita ja niihin liittyviä tehtäviä hoitavaan henkilöstöön sekä valtion ja kuntien työllisyshoidon henkilöstöön ja tehtäviin, hallintoon ja talouteen. Kuntien tehtävät kasvaisivat ja valtion tehtävät työvoimapalvelujen järjestämisessä vähenisivät huomattavasti. Yli 4000 henkilötyövuotta siirtyisi kuntiin. Uudistuksen merkittävimmät riskit liittyvät työvoimaviranomaisen palvelutehtäviin, tietojärjestelmiin, tiedolla johtamisen ja strategisen tason riskeihin sekä kustannuksiin. Työllisyysvaikutusten riskiä voisi pitää pienenä, koska uudistuksen työllisyysvaikutukset on alamitoitettu. Samoin palveluprosessien pirstaloitumista voidaan pitää pienehkönä riskinä, koska uudistus rakentaa mallia yhtenäisempään suuntaan. Valtakunnallisten tavoitteiden tulisi siirtymävuosina olla sellaisia, joissa huomioidaan ajankohdan tuomat palvelujen rakentamiseen menevät resurssit työvoimaviranomaisilta. Muutostyövoimat voivat olla merkittävä riski. Myös päätöksenteon vakiintumiseen menee aikaa samoin kuin monialaisen tuen käytännön määrittelyyn, testaamiseen ja muutoksien käyttöönottoon. Nämä seikat tulisi tunnistaa ohjauksessa ja tavoiteasetannassa.

Taloudelliset kustannusvaikutukset kuntien talouteen syntyisivät työvoimapalveluiden järjestämisen henkilöstön, toimintaan tarvittavien tilojen ja hankittavien palveluiden kustannuksista, työttömyysetuuskuntien kuntasuosista, tietojärjestelmäratkaisujen sekä rahoitusjärjestelmän muutoksien yhteisvaikutuksesta. Esityksen vaikutukset kuntatalouteen, myös tulojen osalta, ovat merkittäviä ja uusi tilanne eroaisi nykytilasta huomattavasti. Rahoitusvastuun osalta huomioitavat seikat osoittavat vasta käyttöönoton jälkeen todelliset piirteensä.

Laskennallisesti Hämeen Te-toimistosta ja osin KEHA:sta siirtyisi yhteensä noin 10 009 000 € kuntiin ja 10 001-20 000 asukkaan kaupungille tulisi keskimäärin noin 83 € per asukas siirtyviä kustannuksia. Lisäksi tulee muutosvaikutus kotoutumisen edistämisen laista ja vastuusta. Aikuisten ja nuorten monialaisen tuen malliin on jo olemassa kustannuksia. Nettomuutokset vaihtelevat kuntakohtaisesti +47 eurosta -143 euroon asukasta kohden. Rahoituksen ja kustannusten välinen ero valtion arvioimana ko. kokoisilla kunnilla olisi +-0€. Työttömyysetuuskuntien osalta rahoitusvastuun laajenemisen kuntakohtaiset nettovaikutukset vaihtelevat asukaskohtaisesti +95 ja -72 euron välillä. Noin sadalla kunnalla nettovaikutus olisi negatiivinen. Tarkennetun laskelman mukaan Forssaan siirtyisi kustannuksia 113 € / as. ja VOS olisi 93 € / as. Työttömyysturvan kustannuksia tulisi 114 € / as. ja kuntakompensaatio olisi 58 € / as.

Keskeistä olisi rakentaa malli kunnissa alusta saakka niin, että yritys- tai työnantajavaikutukset olisivat mahdollisimman hyvät työvoimatarjonnan kautta. Myös palvelujen selkeyttä ja prosessien sujuvuutta tulisi käytännössä pystyä parantamaan sääntelyn estämättä. Työvoimaviranomaiset voisivat sovittaa yhteen työnhakija-asiakkaiden palveluprosesseja kuntien muiden toimintojen, kuten elinvoima- ja osaamispalvelujen kanssa, mitä ei tulisi säädännöllisesti vaikeuttaa.

Työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirtymisellä olisi vaikutuksia myös kuntien hankintatoimeen. Erytystä huomiota on kiinnitettävä hyvissä ajoin riittävään hankintaosaamisen kouluttamiseen, kunnan muun hankintatoimen osaamisen hyödyntämiseen sekä palveluiden keskeisten sisältöjen ja keskeisten tavoitteiden tuntemukseen. Työvoimaviranomaiset voisivat tuottaa palvelut itse tai hankkia ne palveluntuottajilta. Esityksen mukainen valtiolta kunnille siirtyvä hankintaresurssi ei todennäköisesti vastaisi riittävän hyvin pienten aluekohtaisten hankintojen tekemiseen ja samanaikaiseen työvoimaviranomaisten yhteistyöverkoston laadukkaaseen muodostamiseen, jolloin tulisi muodostaa riittävän suuria työllisyysalueita ja lisätä yhteistyötä.

Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevia yhdistää keskimääräistä suurempi tarve usealle palvelulle ja myönteisiä vaikutuksia syntyy mahdollisuudesta ohjata muihin kunnan palveluihin tai tarjota niitä entistä laajemmin työvoimapalvelujen lisäksi. Esitys voisi kasvattaa työllistymistä edistävän monialaisen tuen

yhteistoimintamallin asiakasmääriä, koska monialaisen tuen yhteistoimintamallin potentiaalinen kohderyhmä laajenisi kattamaan asiakkaita, joiden osalta edellytykset monialaiseen yhteispalveluun ohjaamiselle eivät nykyisin täyty. Tämä edellyttäisi käytännössä lisäpanostuksia nykyiseen nähden HVA:lta asiakkaiden palvelutarpeeseen vastaamiseksi.

Työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen kunnille merkitsisi sitä, että työvoimapalvelut, kunnan koulutuspalvelut ja elinkeinopalvelut sekä hyvinvointityö olisivat saman järjestäjän vastuulla, mikä mahdollistaisi palvelujen yhteensovittamisen siten, että ne edistäisivät tehokkaasti alueen työllisyyttä. Työvoimapalvelujen siirtäminen kunnille voi laajentaa työvoimapalvelujen palveluverkostoa. Kuntayhtymätaso toisi uuden rajapinnan kuntien peruspalveluihin nähden.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot:

Perustuslainmukaisuuden arvioinnin kannalta olennaista on, että asukkaan eli palvelujen käyttäjän perusoikeuksien toteutumisen ja yhdenvertaisuuden vuoksi tehtävän järjestämisen voidaan katsoa edellyttävän laajempaa väestöpohjaa ja vahvempia resursseja. Malleja on tunnistettu kolme: 1) Järjestämisvastuu kaikilla kunnilla, yhteistoimintaan hakeutuminen vapaaehtoisista, 2) Laissa säädetyt edellytykset järjestämisvastuulliselle taholle, lisäksi valtioneuvoston niin sanottu perälautasääntely, 3) Järjestämisvastuu vain laissa säädettäville kunnille – tehtävien eriyttäminen. Joista nyt olisi kyseessä kohta 2), jossa rahoitusvastuu on kaikilla kunnilla ja järjestävällä taholla on edellytyskriteerejä. Resurssit riittävät valtion mukaan mallissa parhaiten. Hajauttamisen seurauksena riskinä on, että pienissä organisaatioissa työtehtävien monipuolistuminen ja laajan erityisosaamisen vaatimus kasvattaisi kustannuksia, heikentäisi laatua ja vaikeuttaisi rekrytointia. Esitetty malli on osin Tanskan mallia lähellä, jossa päävastuu on kunnassa ja valtio ohjaa ja asettaa tavoitteet.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 Lakia alemman asteinen sääntely:

Ei lausuttavaa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 Toimeenpano ja seuranta:

Palvelukyvyyn säilyminen muutoksen aikana on tärkeää. Henkilöstöä, esimiehiä ja johtoa tulee tukea valmistelun edetessä valmennuksilla, työterveyshuollon palveluilla ja itsenäisesti hyödynnettävillä työkaluilla, myös kunnissa. Vastuu muutoksen valmistelusta, henkilöstön osallistamisesta ja muutoksen läpiviemisestä siirtyy järjestämisvastuun siirtymähetken lähestyessä uusille työvoimaviranomaisille kuntiin. Kuntien osaamista tuleviin työvoimaviranomaisen tehtäviin tulee varmistaa perehdytyksellä, jota ensisijaisesti KEHA–keskus ja Uudenmaan ELY–keskuksen oikeudellisen tuen yksikkö toteuttaisivat jo hyvissä ajoin ennen järjestämisvastuun siirtymistä. KEHA –keskuksen tulisi tarjota työvoimaviranomaisille neuvontaa ja konsultointia työvoimapalveluiden järjestämisestä annettavan lain ja työttömyysturvalain soveltamisessa uudistuksen siirtymäkauden ajan. Alueellisesti tehtävä seuranta on tärkeää, ja sen merkitys korostuu erityisesti, kun vastuu muutoksen läpiviemisestä, henkilöstön osallistamisesta ja muutoksen valmistelusta siirtyy palvelujen siirtymähetken lähestyessä uusille työllisyyspalvelujen järjestämisvastuutahoille.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:

Esityksen yksi keskeisimmistä valtiosääntöoikeudellisista kysymyksistä koskee kuntien velvoittamista yhteistoimintaan järjestämismvastoikelpoisuuden kriteerin 20 000 henkilön työvoimapohjan perusteella. Kuntien yhteistoiminnan järjestelyjen arvioinnissa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei noudatettava päätöksentekojärjestelmä antaisi yksittäiselle kunnalle yksipuolisen määräämävallan mahdollistavaa asemaa. Siirtyvällä tehtäväkokonaisuudella on voimakas kytkös perustuslain 18 §:ssä suojattuun perusoikeuteen, jolloin on erityistä huomiota kiinnitettävä palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen ja niiden turvaamiseen kaikilla alueilla ja kaikissa tilanteissa. Käytännössä tämä tarkoittaa suorituskykyä, osaamista ja resursseja sekä sivukustannuksien pienentämistä toisaalta volyymien ja toisaalta erikoistumisen mahdollistavalla tavalla. Esitetty sääntelytapa neuvottelumenettelystä järjestämisen vaarantuessa on uusi eikä se ole ollut käytössä kuntien muissa tehtävissä, joten toimivuutta on vaikeaa arvioida.

Kun otetaan huomioon tulevan tehtävä- ja järjestämismvastoikokkonaisuuden laajuus ja vaatimukset sekä perustuslailliset oikeudet, on myös kysyttävä, onko nyt asetettu työvoimapohjaraja jopa perälautatasoinen. Järjestämismvastuun pitäminen kaikilla kunnilla voisi tuoda kaikkia kuntia lähemmäs palveluja, tästä voidaan sopia myös käytännössä työllisyysalueella, mutta malli voisi samalla lisätä sopimustasoja ja vähentää yhdenvertaisuutta paikallisesti.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset. Tässä laissa tarkoitettuina julkisina työvoimapalveluina järjestetään: 1) työnvälityspalveluja; 2) tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja; 3) valmennusta; 4) työvoimakoulutusta; 5) muutosturvakoulutusta. Julkisiin työvoimapalveluihin kuuluvat myös henkilöasiakkaan palveluprosessiin liittyvät asiantuntija-arvioinnit, tämän lain mukaiset kokeilut, työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu, työnantajalle ja henkilöasiakkaalle myönnettävät tuet ja korvaukset sekä kunnan työllistämismvasto. Heikossa työmarkkina-asemassa olevia ei ole määritelty nykyisessä lainsäädännössä, eikä asiaa määriteltäisi myöskään ehdotetussa säännöksessä. Heikossa työmarkkina-asemassa oleviksi ryhmiä katsottaisiin yleisesti ainakin pitkään työttömänä olleet, vammaiset ja osatyökykyiset, ikääntyneet, nuoret ja maahanmuuttajat. Toimijoiden, roolien, palvelujen ja muiden määritysten kirjaukset on tehty riittävän tarkasti mutta niihin ei sisälly esimerkiksi kuntakokeilujen hyvien käytäntöjen soveltamista.

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämismvastuusta. Kuten edellä, sekä: sopimuksellisella yhteistyöllä työllisyysalueella voidaan muodostaa huomattavasti suurempiakin alueita kuin esitetty 20 000 työvoimapohja, samalla säilyttäen lähipalveluiden saavutettavuus ja kuntien itsehallinto, mistä kuitenkin tulisi säätää vielä tarkemmin muiden kuntien palveluekosysteemien suhteesta järjestämismvastuulliseen organisaatioon. Asiakaslähtöisyys on tärkeää ja tarkoittaa myös sitä, että palveluja halutaan tarjota entistä enemmän lähipalveluina kaikkien kuntien paikallistuntemusta hyödyntäen. Esimerkiksi seutukaupungeilta perusorganisaatioina löytyvät voimavarat, alueen tuntemus sekä osaaminen työllisyys- ja yrityspalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen.

Kuntayhtymien perustama kuntayhtymä ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan mahdollinen kansanvaltaisuusyhtymä. Kuntayhtymien väliset sopimukset ovat mahdollisia. Samoin vastuukuntien väliset sopimukset sekä kuntayhtymien ja vastuukuntien väliset sopimukset ovat mahdollisia.

Työvoimapohjan tekninen määrällinen kriteeri ja työssäkäyntialueiden luonnollinen kriteeri eivät ole täysin yhteismitallisia, jolloin alueratkaisuissa tarvitaan mahdollisesti harkintaa valtiolta.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta. Esityksessä ei juurikaan ole huomioitu kuntien omia jo olemassa olevia sisäisiä ja ulkoisia valvontajärjestelmiä. Valtion ja kuntien yhteistoiminta muodostuisi ohjauksen, seurannan, tavoitteiden suunnittelun, määräaikaishuoneisteluun ja vuoropuhelun, neuvottelukunnan ja edunvalvonnan sekä tietovarannon ja tietojärjestelmien hallinnan rakenteissa. Tavoitteet liittyisivät oikeuksien, palvelujen, työvoiman saatavuuden, kehittämisen ja tiedonhallinnan sekä muiden tavoitteiden kokonaisuuksiin. Malli on uusi ja toisaalta melko kattava eri tasoilla mutta tärkeää olisi, että kuntien kokemuksia ja tilannekuvaa konkreettisesti sovellettaisiin muun muassa valtakunnallisten tavoitteiden suunnittelussa alueelliset erot huomioiden. Ohjauksen tarve voi vähentyä siirtymäajan kuluessa, jolloin siihen liittyvä sääntelykin voisi vähentyä.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista. Säännökset vastaavat 2.5.2022 voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin ns. pohjoismainen työvoimapalvelumallin säännöksiä. Palvelupolun alkuvaiheessa kontaktointia asiakkaan kanssa on lisätty ja työnhakuvelvoitetta lisätty, mikä on pääsääntöisesti on tarkoituksenmukaista. Työnhakuvelvoitetta pitäisi kuitenkin pystyä soveltamaan laajemmin 0 - 4 kpl hakuja välillä työnhakijan todellisen tilanteen mukaan. Palvelutarvearvio on tarkoituksenmukainen ja sitä voi sääntelyn estämättä kehittää tietojärjestelmät huomioiden samoin kuin työllistymis- tai sitä korvaavaa suunnitelmaa. Vaihe on tärkeä ja se todennäköisesti tulee kehittämään eteenpäin.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta. Työnhakuvelvollisuudessa on tärkeä 6. kohta eli muut vastaavat työnhakua toteuttavat mahdolliset toimet, kun työmarkkinat ja työnhaku muuttuvat jatkossakin. Myös osa-aikaisten sekä omaehtoista opiskelua tekevien työnhaku on huomioitu. Työnantajien mahdollista palautetta työnhakuvelvollisuuden vaikutuksista tulisi huomioida. Tukityöllistämistyöpaikat tulisi myös voida ilmoittaa palvelualueella, koska se lisäisi myös työnhakijoiden näkymää työmahdollisuuksista.

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta. Käytännössä kuntien työvoimaviranomaiset voisivat ja niiden käytettävissä tulisi olla myös mahdollisuus antaa tietoa ja neuvontaa kunnan ekosysteemiin sekä 3. sektorin palveluista ja mahdollisuuksista nyt esitetyn 1-6 kohdan lisäksi. Lisäksi käytännössä palveluvalikoimasta tulisi olla mahdollista muodostaa työllistymistä edistäviä kokonaisuuksia tai paketteja, mitä ei tulisi säädännöllisesti tai tulkinnallisesti eikä valvonnallisesti estää.

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Ei lausuttavaa.

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta. Muutosturvakoulutus kohdistuisi vain yli 55-vuotiaiden nopeaan uudelleen työllistymiseen, mikä on osin keinotekoinen rajausta eikä edistä osaamisen siirtymistä uusille työnantajille muissa ikäryhmissä.

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Ei lausuttavaa.

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Kuntiin tai kuntayhtymiin ei jatkossa myönnettäisi palkkatukea muutoin kuin velvoitetyöllistämiseen. Sivukulujen poistuminen kompensoituu osin 50 % pääsääntöisellä tukiasteella. Yhdistyksille on tärkeää yhä saada 100 % tukea jatkossakin osana työmarkkinoita. Kannustamme ministeriötä muodostamaan sellaisen tukimuodon, jota kunnat voivat myös hyödyntää tukityöllistämiseen jatkossa.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Ei lausuttavaa.

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämiselvoitteesta.

Ei muutosta, ei lausuttavaa.

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Tietojärjestelmien siirrosta tulevista kustannuksista ei ole tehty vaikuttavuusarviointia. Mahdollinen tulkinta yhteisvastuullisesta rekisteritietojen ylläpitämisestä ei todennäköisesti ole kestävä, joten säännös tai tulkinta tulisi korjata. Riittävien asiakastietojen käyttö tulisi turvata myös monialaisessa palvelutoiminnassa. Kuntien tulee voida olla vahvasti mukana kehittämässä asiakastietojärjestelmää ja sen yhdyspintoja.

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Sääntely on kunnossa, käytännön toimivuus ratkaisee.

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Ei lausuttavaa.

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Ei lausuttavaa.

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Ei lausuttavaa.

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta.

Ei lausuttavaa.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Kuten kohdassa 4.1.3.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Ei lausuttavaa.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku; Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta; Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli kannustaa ratkaisemaan työnhaun edellytyksiä nykyistä aiemmin, mikä on pääosin kannatettava suuntaus. Muutos edellyttää rahoitusvastuun laajenemista myös perus- ja ansiopäivärahaan.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettut henkilöt eli maahanmuuttajien, joille on myönnetty oleskelulupa tai oleskelukortti taikka jonka oleskeluoikeus on rekisteröity ulkomaalaislain mukaisesti, työttömarkkinatuki ja siihen liittyvä lapsikorotus rahoitettaisiin valtion varoista eikä henkilölle maksettua työttömyysetuutta lasketa mukaan työttömyysetuuspäiviin tiettyyn aikarajaan asti, mitä voidaan pitää tarpeellisena säädöksenä, koska palvelutarve voi vaihdella.

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki palkkaturvalain muuttamisesta; Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta; Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työsopimuslain muuttamisesta; Laki merityösopimuslain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta; Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta; Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta; Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta; Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta; Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta; Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta; Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta; Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki tuloverolain muuttamisesta; Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta; Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta; Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta; Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Lokakuu 2023 on mahdollinen ajankohta yhteistoimintasopimuksien viimeisteleminen kunnissa. Laissa on säännösten avulla huomioitu seikkoja henkilöstön, tilojen, sopimusten ja sitoumusten, tilojen sekä vireillä olevien asioiden siirtymisestä. Henkilöstön tuki tulisi käytännössä tulisi aloittaa heti lakien voimaan tulon jälkeen ja jatkaa vielä järjestämisvastuun siirron jälkeen.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Laissa säädettäisiin työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoimintamallista sekä nuorten monialaisen tuen yhteispalvelusta. Monialaisen tuen yhteistoimintamallilla korvattaisiin voimassa olevan TYP-lain mukainen työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu. Nuorten monialaisen tuen yhteistoimintamallilla tarkoitetaan nykyistä Ohjaamo-toimintaa vastaavaa monialaista yhteistyötä.

Ellei katsota, että työvoimaviranomainen pystyisi monialaisesti huomioimaan kunnalliset muut palvelut ekosysteemissä, tulisi kunta lisätä toimijana yhteistoimintamalliin. Uusi laajempi kriteeri palveluun ohjauksesta olisi tervetullut, koska se jättää harkinnanvaraa ja joustavuutta sekä voi lisätä prosessinopeutta palveluun ohjaukseen asiakkaan tilanteen mukaisesti. Monialaiseen suunnitelmaan olisi mahdollista koota tarvittavat tukipalvelut. Asiakastietojärjestelmän tulisi mahdollistaa asiakastiedon monialaisten tietueiden käyttöä eri viranomaisten kesken.

Työvoimapalvelujen yhteensovittaminen nuorille on havaittu tarpeelliseksi ja nuorten palveluprosessia nopeuttavaksi toimintatavaksi, joten esitystä on pidettävä kannatettavana. Tarkoituksena ei kuitenkaan olisi muodostaa uutta organisaatiota, vaan vahvistaa peruspalveluiden toteuttamaan matalan kynnyksen nuorilähtöistä monialaista työtä. Palvelupisteinä voisivat toimia Ohjaamot. Erityisesti nuorten kohdalla havaitaan, kuinka tärkeää on huomioida kunta toimijana, jotta nuorten palvelukokonaisuus saadaan huomioitua.

Muut huomionne esityksestä

Kuntien vastuuta työttömyysturvan tasosta tulee alkuvaiheen kokemusten perusteella voida tarkastella uudelleen ja tehdä siihen muutoksia, mikäli osoittautuu, ettei uusi rahoitusjärjestelmä olisikaan kannustava tai se ei kohtele kuntia riittävän oikeudenmukaisesti.

Kokonaisuudessa hyvinvointialueilta puuttuvat taloudelliset ja lainsäädännölliset kannustimet edistää sosiaali- ja terveystalvueluja saavan työttömän parempaa pääsyä työmarkkinoille, joten tätä tulisi jatkossa tarkastella.

Kunnat pystyvät tarjoamaan tarkoituksenmukaisia työtehtäviä tukityöllistetyille heidän osaamisensa vahvistamiseksi. Aiemmin palkkatuella kuntiin palkattujen henkilöiden tilastointia pitäisi kehittää siihen suuntaan, että nämä henkilöt laskettaisiin osaksi laajan työttömyyden kriteeriä sekä heistä aiheutuvat kustannukset laskettaisiin ja raportoitaisiin Valtiokonttorille osaksi lakisääteisiä palveluita siten, että kustannukset kirjautuisivat osaksi valtionosuuspohjaa. Silloin kunnilla olisi edelleen kannustin palkata esimerkiksi osatyökykyisiä palkkalistoilleen ja tämä ei aiheuttaisi vääristymää rahoitusjärjestelmään.

Lakiesityksen palvelut tai palvelukokonaisuudet ovat valtaosin entisen kaltaisia mutta niitä sovellettaisiin muutaman vuoden päästä uudessa yhteiskunnallisessa ja työmarkkinallisessa tilanteessa, mistä seuraa harkinta, että ovatko säädökset joustavia palvelujen kehittyessä vai vaatisiko muutos vielä hyvien käytäntöjen valtakunnallista tarkastelua tai säädäntää myöhemmin.

Tiedonkäsittelyyn liittyvässä säädännössä voi olla kokonaisriskejä ja vaikutusten saamisessa aikaan on edellytyksenä asiakastiedon modernit hyödyntämistavat; sisältö, nopeus ja tarkkuus. Tiedonkäsittelyn rakentumiseen tulisi panostaa lisää, koska sen tärkeyttä ei voi korostaa liikaa.

Yksityistä sektoria palvelutuottajana ei säädännöllisesti juurikaan korosteta mutta olisi tunnistettava, että palvelutuottajat ovat jatkossakin tärkeä osa palveluekosysteemejä.